

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 12 lipca 2017 r.

Poz. 6098

UCHWAŁA NR 195/XXVIII/2017 RADY MIASTA I GMINY GĄBIN

z dnia 21 czerwca 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Gąbin na lata 2018 – 2022”.

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774, 1505, z 2016 r. poz. 1330, 1887, 1948, z 2017 r. poz. 60) **Rada Miasta i Gminy Gąbin uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami dla Miasta Gminy Gąbin na lata 2018 – 2022”, w treści stanowiącej załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Gąbin .

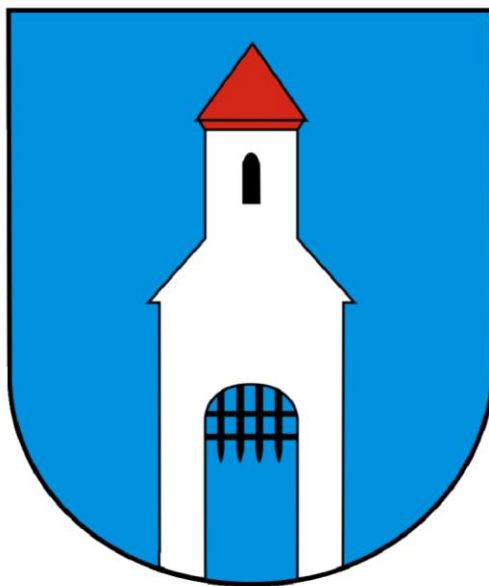
§ 3. 1. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty jej ogłoszenia z mocą obowiązującą od 01 stycznia 2018 r.

2. Uchwała podlega głoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Miasta i Gminy Gąbin:
Edward Wilgocki

Załącznik do uchwały Nr 195/XXVIII/ 2017
Rady Miasta i Gminy Gąbin z dnia 21.06.2017 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA GMINY GĄBIN

NA LATA 2018 – 2022

SPIS TREŚCI

1.1. Wstęp	3
1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
1.3. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
2. Uwarunkowania formalno-prawne, instytucjonalne i programowe funkcjonowania ochrony zabytków w gminie Gąbin	5
2.1. Ustawy regulujące problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	5
2.2. Strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków	12
2.3. Problematyka ochrony zabytków w systemie zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju	14
2.3.1. Relacje gminnego „Programu opieki nad zabytkami” ze strategią rozwoju województwa mazowieckiego	14
2.3.2. Relacje gminnego „Programu opieki nad zabytkami” z planem zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego	17
2.3.3. Najistotniejsze dla gminnego „Programu opieki nad zabytkami” ustalenia „Programu opieki nad zabytkami” województwa mazowieckiego na lata 2012-2015	18
2.4. Wewnętrzne uwarunkowania prawne i programowe ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Gąbin	23
2.4.1. Uwarunkowania wewnętrzne wynikające ze strategii rozwoju gminy Gąbin	23
3. Dziedzictwo kulturowe gminy Gąbin.....	24
3.1. Rys historyczny	24
3.2. Zasoby dziedzictwa kulturowego gminy Gąbin	28
3.2.1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Gąbin wpisanych do rejestru zabytków województwa mazowieckiego	31
3.2.2. Zabytki nieruchome włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków	31
3.2.3. Zabytki archeologiczne	34
4. Analiza strategiczna SWOT	38
5. Cele i działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na lata 2018-2022 dla gminy Gąbin	39
5.1. Priorytety i cele strategiczne	39
5.2. Cele i działania ustalane w „Programie opieki nad zabytkami dla gminy Gąbin na lata 2018-2022 (wraz z terminarzem)	40
5.3. Monitoring realizacji gminnego „Programu opieki nad zabytkami”.....	47
5.4. Instrumentarium gminnego „Programu opieki nad zabytkami”.....	47
5.4.1. Instrumenty prawne	47
5.4.2. Instrumenty koordynacji	47
5.4.3. Instrumenty finansowe.....	47
5.5.4. Instrumenty społeczne	48
5.5.5. Instrumenty kontrolne	48

1. WSTĘP

Gmina Gąbin leży na zachodnim Mazowszu, na lewym brzegu Wisły. Jest gminą miejsko-wiejską o charakterze rolniczo-przemysłowym. Administracyjnie należy do powiatu plockiego województwa mazowieckiego. Obejmuje obszar o powierzchni 146,71 km². Zamieszkuje ją około jedenastu i pół tysiąca osób. Graniczy z Płockiem oraz z gminami Łąck i Słubice, należącymi do powiatu plockiego, a także z gminami powiatu gostyńskiego: Szczawin Kościelny, Pacyna i Sanniki. W obrębie gminy Gąbin znajdują się 32 wsie, tworzące 26 sołectw.

Gąbin położony jest nad Nidą, w odległości niespełna 20 km od Płocka i około 100 km od Warszawy i Łodzi. Przez miasto przebiegają drogi wojewódzkie: nr 574 z Płocka do Żychlina i 577 z Łącka do Sochaczewa. Część obszaru gminy obejmuje Gostynińsko Włocławski Park Krajobrazowy obejmujący m.in. przyległe do gminy Gąbin kompleksy leśne i jeziora. Atrakcyjność krajobrazowa tego obszaru oraz bliskość Płocka może pozytywnie oddziaływać na rozwój turystyki, uzupełniając przeważnie rolniczy charakter gospodarki gminy. Gmina powinna dążyć do zwiększania swojej atrakcyjności turystycznej. Stworzyć warunki umożliwiające właściwe kształtowanie ładu przestrzennego, jako jednego z najważniejszych czynników wpływających na jakość oferty turystycznej. Zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy powinna wyrażać się w organicznym rozwoju struktur urbanistycznych i ruralistycznych, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną.

Niniejszy „Program opieki nad zabytkami” dla gminy Gąbin ma ułatwić planowe i metodyczne działania władz gminnych na rzecz środowiska kulturowego gminy w latach 2018-2022.

1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Rozstrzygnięcia ustawowe:

- Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2016 poz. 446), który mówi, że: „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, ...”
- Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774, 1505, z 2016 r. poz. 1330, 1887, 1948.)

W artykule tym znajdujemy:

- Ust. 1: Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
- Ust. 3: Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- Ust. 4: Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Ust. 5: Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny programu opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu. Zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, ze zm.) „ W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w art. 87:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- 6) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7) *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTEKÓW W GMINIE GĄBIN

2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

1. ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z 2015 r. poz. 397, 774, 1505, z 2016 r. poz. 1330, 1887, 1948.)
2. ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672, 831, 903, 1250, 1427, 1933)
3. ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, 1688, 1936, z 2016 r. poz. 422.)
4. ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2015 r. poz. 1774, 1777, z 2016 r. poz. 65, 1250, 1271, 1579.)
5. ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 r. poz. 778, 904, 961, 1250, 1579.)
6. ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290, 961, 1165, 1250.)
7. ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r. poz. 406, z 2014 r. poz. 423, z 2015 r. poz. 337, 1505, z 2016 r. poz. 1020.)
8. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (2012 r. poz. 406, z 2014 r. poz. 423, z 2015 r. poz. 337, 1505, z 2016 r. poz. 1020.)

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

1. ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z 2015 r. poz. 1505, z 2016 r. poz. 352, 749, 868, 1330)
2. ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642, poz. 908, z 2013 r. poz. 829.)

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

1. ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1506, 1948.)

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest: nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. *zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
2. *zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*

3. *udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
4. *przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
5. *kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
6. *uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) *krajobrazami kulturowymi,*
- b) *układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) *dzielami architektury i budownictwa,*
- d) *dzielami budownictwa obronnego,*
- e) *obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) *cmentarzami,*
- g) *parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) *miejskami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) *dzielami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) *kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c) *numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- d) *wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) *materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,*
- f) *instrumentami muzycznymi,*
- g) *wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- h) *przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,*

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) *pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) *cmentarzyskami,*
- c) *kurhanami*
- d) *reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

2. *Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.*

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

- 1) *wpis do rejestru zabytków,*
- 2) *uznanie za pomnik historii,*
- 3) *utworzenie parku kulturowego,*
- 4) *ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu*

lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na mocy art. 16:

Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.

Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Art. 17.

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;*
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;*
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1; 4) składowania lub magazynowania odpadów.*

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672, 831, 903, 1250, 1427, 1933)

Art. 18:

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków,*
- 3) zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,*
- 4) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami.*

Art. 19:

1. *W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:*
 - 1) *zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia,*
 - 2) *innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, 3) parków kulturowych.*
- 1a. *W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:*
 - 1) *zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;*
 - 2) *innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.*
2. *W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.*
3. *W studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.*

Art. 20:

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21:

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22:

1. *Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.*
2. *Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.*
3. *Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.*
4. *Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.*
5. *W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:*
 - 1) *zabytki nieruchome wpisane do rejestru;*
 - 2) *inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;*
 - 3) *inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.*
6. *Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.*

Art. 71:

1. *W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.*

2. *Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.*

Art. 72:

Na zasadach i w trybie określonych odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73:

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Art. 74:

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) *ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa "Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego";*
- 2) *wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.*

Art. 75. *Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków może udzielić dotacji osobom bądź jednostkom, o których mowa w art. 73, na podstawie umowy zawartej z tymi osobami lub jednostkami.*

Art. 76:

1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) *nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;*
- 2) *nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.*

2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 77:

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) *sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;*
- 2) *przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;*
- 3) *wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;*
- 4) *opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;*
- 5) *wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;*
- 6) *sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;*

- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78:

1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.
2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.
4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1-3.

Art. 79:

Dochodzenie przez organy, o których mowa w art. 74, należności wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnego z przeznaczeniem udzielonej dotacji następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 80:

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru oraz sposób prowadzenia dokumentacji w tym zakresie.
2. W rozporządzeniu, w szczególności, należy określić tryb postępowania z wnioskami o udzielenie dotacji celowej oraz sposób jej rozliczania, a zwłaszcza rodzaj dokumentów niezbędnych do rozpatrzenia wniosku i rozliczenia dotacji oraz wskazać, jakie

postanowienia powinna zawierać umowa o udzielenie dotacji, a także sposób gromadzenia informacji o udzielonych dotacjach.

Art. 81:

- 1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy lub powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.*
- 2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.*

Art. 82:

- 1. Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.*
- 2. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.*
- 3. W celu zapewnienia realizacji postanowień określonych w ust. 1 organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.*

Art. 83:

Na zasadach określonych w przepisach o Komitecie Badań Naukowych, Przewodniczący Komitetu Badań Naukowych może przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach. **Art. 89**

Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;*
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.*

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator 97 zabytków. Są to w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 3) prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,*
- 4) wydawanie, zgodnie w właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,*
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,*
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki*
- 7) nad zabytkami,*
- 8) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,*

- 9) *upowszechnianie wiedzy o zabytkach,*
- 10) *współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.*

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków - Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474)

Od 5 czerwca 2010 r. rozszerzony został zakres form ochrony zabytków. Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. określała następujące kategorie ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadza ochronę zabytków poprzez zapisy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja wyeliminuje sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej musi być uwzględniona ochrona zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (wraz z ich otoczeniem) oraz zabytków włączonych do gminnej ewidencji zabytków. Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.

Ustawa zmienia także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3), stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Nowelizacja z 18 marca ustala termin sporządzenia przez gminy gminnych ewidencji zabytków na 2 i pół roku od wejścia w życie ustawy. Ustawa wprowadza także zmiany w zakresie zasad wywozu zabytków za granicę.

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

24 czerwca 2014 r. rząd przyjął uchwałę o ustanowieniu „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, wypełniając w ten sposób przepisy wprowadzone przez ustawę o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jako cel główny „Krajowego programu ...” określono **Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.**

Jako wyzwanie określono – Dziedzictwo kulturowe stanowi naturalny kapitał dla rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków, stanowi także naturalną podstawę wzmocnienia tożsamości społecznej – cel główny *Krajowego programu* zakłada, poprzez zaplanowane w celach szczegółowych działania, wzmocnienie roli dziedzictwa w życiu społecznym oraz wzmocnienie świadomości roli dziedzictwa dla rozwoju społecznego.

Cel szczegółowy 1 – Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Wyzwanie 1 – Uporządkowanie i ujednolicenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), uporządkowaniu rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C) (usunięcie „martwych wpisów”), opracowaniu diagnozy stanu zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych;

Wyzwanie 2 – wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego wpływające na kompleksowość działań ochronnych i ich integrację z ochroną przyrody.

Kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C).
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
7. Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2 – Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Wyzwanie 1 – Podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków.

Kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Stwierdzono w tym punkcie, że „Samorząd terytorialny odgrywa niezwykle ważną rolę w zakresie ochrony zabytków. Przepisy ustaw samorządowych wyraźnie wskazują, że działania ochronne zaliczone zostały do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Jednocześnie najważniejsze zadania powierzone zostały gminom, które odpowiadają m.in. za ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego. Zwiększeniu efektywności wykonywanych zadań służyć może wsparcie merytoryczne dotyczące zarządzania tym dziedzictwem, tak w formie ogólnodostępnego portalu informacyjnego, jak i bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych..” Jako zadania zostały przedstawione:

1. Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków.
2. Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie.
3. Wsparcie samorządu terytorialnego przy tworzeniu dokumentów planistycznych poprzez opracowanie studiów ochrony wartości kulturowych, opracowanie wytycznych dla

tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami oraz zasad przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego.

Cel szczegółowy 3 – Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Wyzwanie 1 – zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja – narzędzia do podnoszenia świadomości społecznej o funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się wszystkich poziomów tożsamości.

Kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU.

2.3.1. RELACJE GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO¹ - WYCIĄG

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego obejmuje 3 cele strategiczne powiązane z 5 celami pośrednimi. Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy. Cele pośrednie stanowią punkty odniesienia dla kierunków działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym celom pośrednim. Celów pośrednich i związanych z nimi grup kierunków działań jest pięć:

1. Rozwój kapitału społecznego.
2. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.
3. Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy.
4. Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych.
5. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Gąbin największe znaczenie mają następujące cele pośrednie oraz kierunki działań:

CEL POŚREDNI 1. ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO.

Kierunek działania 1.5. – Dążenie do poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, a w nim działanie:

- wspieranie inicjatyw związanych z poprawą standardów zamieszkania poprzez modernizację i rewitalizację starej zabudowy i osiedli wielkopłytowych (m. in. wyposażenie w wodociąg, kanalizację, zmianę sposobu ogrzewania, termoizolację).

¹ Obecnie trwają konsultacje dotyczące projektu aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. „Inteligentne Mazowsze”.

CEL POŚREDNI 5. ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ORAZ KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU REGIONU.**Kierunek działania 5.1. – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej.****Działania:**

- organizowanie kursów doskonalących wiedzę w zakresie znajomości regionu, z myślą o wykorzystaniu jej w rozwoju turystyki;
- wydawanie broszur i informatorów, prasy lokalnej i regionalnej, promujących walory gmin, powiatów i regionu.

Kierunek działania 5.3. – Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.**Działania:**

- wzmocnienie dotychczasowych kierunków działań samorządu propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie;
- rewitalizacja zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;
- wsparcie tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych;
- rozwój sieci szlaków turystycznych w obrębie województwa mazowieckiego, w tym sieci dróg o znaczeniu turystycznym, szlaków i ścieżek rowerowych oraz ich włączenie do sieci w sąsiednich województwach;
- wykreowanie pasm turystyczno-kulturowych na rzecz rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych (w tym zwłaszcza w oparciu o unikalne walory najważniejszych ciągów ekologicznych, takich jak dolina Wisły), przy jednoczesnym upowszechnianiu wiedzy o historii regionu i jego bogactwach;
- rozbudowanie zaplecza turystycznego (m. in. hoteli, pensjonatów, schronisk młodzieżowych);
- promowanie turystyki i sportów wodnych poprzez wyznaczenie i utrzymanie szlaków wodnych, rozwój żeglugi rzecznej oraz zaplecza towarzyszącego np. porty, przystanie, stacje, ośrodki turystyki wodnej;
- rozwijanie zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej;
- utworzenie, we współpracy z samorządami lokalnymi, regionalnej sieci obsługi ruchu turystycznego, dostarczającej autoryzowanej oferty turystyczno-wypoczynkowej dla różnych segmentów rynku turystyki i wypoczynku w regionie;
- tworzenie dogodnych warunków do rozwoju kompleksów wypoczynkowych, rekreacyjnych i balneologicznych wraz z zakładami geotermalnymi oraz ich promocja;
- promocja wartości turystycznych regionu przy użyciu reklamy i upowszechniania wiedzy we współpracy z organizatorami turystyki;
- promowanie bogactwa Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych, unikalnych tradycji: kurpiowskich, łowickich, podlaskich, kołbielskich oraz innych, czemu służyć będą organizowane wystawy twórczości regionalnej;
- wspieranie inicjatyw mających na celu promocję działalności sprzyjającej integracji Mazowsza, jako regionu o bogatej historii, wartościach przyrodniczych i wyrazistej tożsamości;
- wspieranie działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli, które umożliwia efektywną promocję Mazowsza w Unii Europejskiej;
- zorganizowanie Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz lokalnych organizacji turystycznych;
- powołanie Centrum Folklorystycznego skupiającego najciekawsze i unikalne wytwory kultur regionalnych;

- wydawanie publikacji promocyjnych oraz kreowanie pozytywnego wizerunku regionu w mediach.

Kierunek działania 5.4. – Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu działania:

- utworzenie instytucjonalnych ram, np. za pomocą regionalnego systemu certyfikacji, dla wspierania rozwoju marek regionalnych (np. tradycyjnych produktów żywnościowych czy produktów turystycznych);
- wspieranie organizacji i stowarzyszeń regionalnych i lokalnych, które nie tylko kultywują wartości tradycyjne, ale również kreują aktywne postawy społeczne, lokalny patriotyzm, a także integrują społeczności lokalne w dostosowywaniu się do nowych warunków społeczno-gospodarczych;
- ochrona i promocja, którymi powinny zostać objęte zespoły urbanistyczne i dziedzictwo drewniane, cenne krajobrazy kulturowe wsi i małych miast;
- promocja unikalnych zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej oraz zamieszkania i pobytu wielkich twórców identyfikujących się z regionem;
- wspieranie rozwoju dziedzin nauki, w tym humanistycznych, mających istotny wpływ na zachowanie i popularyzację dziedzictwa kulturowo-historycznego Mazowsza;
- kreowanie regionalnych ośrodków tożsamości kulturowej;
- pielęgnowanie i kultywowanie lokalnych tradycji i zwyczajów, znajomości historii regionu;
- wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji kulturalnej, promującego dziedzictwo kulturowe i tradycję, funkcjonującego jako portal internetowy, dzięki któremu podawane będą informacje o wydarzeniach kulturalnych, wystawach, targach regionalnych, krajowych i zagranicznych promujących Mazowsze;
- promocja odrębności historyczno-kulturowej Mazowsza, nurtów kultury ludowej i wysokiej, dążąc do zahamowania pogłębiającej się dysproporcji między nimi poprzez aktywne wsparcie ośrodków i środowisk lokalnych, a także poprawę dostępu do kultury skupionej w Warszawie dla ludności spoza stolicy;
- organizowanie okolicznościowych i stałych imprez lokalnych (targów, festiwali, konkursów);
- podjęcie szerszych działań promocyjnych wśród regionów polskich i europejskich;
- prezentowanie szerokiej oferty związanej z kulturą regionu (obrzędy, rękodzieło, tradycje, kapele i zespoły folklorystyczne) oraz opracowanie katalogu ofert produktów regionalnych;
- ekspozycja regionalnych produktów ekologicznych i turystycznych, uwzględniających lokalne tradycje (przykładowo palmy kurpiowskie, wycinanki kołbielskie, czy strój łowicki), związanych z krajobrazem (wierzba, bocian) lub kulturą (Chopin i Żelazowa Wola);
- upowszechnianie wiedzy o regionie poprzez organizowanie seminariów, debat, dyskusji oraz imprez.

Kierunek działania 5.5. – Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa, w tym działania:

- współpraca międzynarodowa prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego – jej zakres i formy wyznaczą ramy kompetencyjne poszczególnych szczebli samorządów, a dotyczyć będzie:
- wymiany doświadczeń w tworzeniu skutecznie działających samorządów;
- wymiany gospodarczej i ofert inwestycyjnych, kultury, edukacji i sportu oraz promocji;
- tworzenia silnego obrazu regionu na arenie międzynarodowej, poprzez promocję walorów kulturowych, środowiskowych, gospodarczych i innych;
- tworzenie na szczeblu lokalnym współpracy partnerskiej małych i średnich przedsiębiorstw oraz innych podmiotów;
- wspieranie realizacji inicjatywy turystyczno-rekreacyjnej „Zielony Szlak Rowerowy Mazowsza” w ramach Europejskich szlaków rowerowych EuroVelo i Greenways;

2.3.2. RELACJE GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.²

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa mazowieckiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Wśród celów planu najważniejsze dla ochrony środowiska kulturowego są:

(...)

1. *Zapewnienie zrównoważonego i harmonijnego rozwoju województwa poprzez zachowanie właściwych relacji pomiędzy poszczególnymi systemami i elementami zagospodarowania przestrzennego.*

A jednym ze sposobów jego realizacji jest:

- *ochrona dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i ładu przestrzennego.*
2. *Zwiększenie konkurencyjności regionu i poprawa warunków życia.*

Cel ten realizowany będzie m.in. przez:

- *Wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych dla celów turystyczno-rekreacyjnych. W rozdziale „Polityka przestrzenna województwa” (podrozdział „Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych”) jako cel polityki w zakresie ochrony i wykorzystania wartości kulturowych wskazano kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza. Cel ten ma być realizowany m.in. poprzez ochronę obszarów o najcenniejszych walorach krajobrazu kulturowego i historycznego.*

W sferze kultury niematerialnej polityka województwa ma być realizowana poprzez:

- *propagowanie wiedzy o regionie i małych ojczyznach;*
- *pielęgnowanie odrębności kulturowej i wspieranie twórczości ludowej;*
- *promowanie walorów kulturowych regionu oraz regionalnego folkloru poprzez różne formy organizacji imprez folklorystyczno-kulturowych oraz informacje w mediach i wydawnictwach docierających do szerokiej rzeszy odbiorców;*
- *edukację w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej;*
- *wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia możliwości edukacyjnych;*
- *zapoznanie się z dorobkiem kultury regionalnej i spuścizny kulturowej;*

² Załącznik do uchwały 65/2004 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2004 r.

2.3.3. NAJISTOTNIEJSZE DLA GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” USTALENIA „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2012-2015”.³

„Program opieki nad zabytkami woj. mazowieckiego” ustala następującą hierarchię celów i działań:

Cele, kierunki działań i działania.

Cel 1. Ochrona i zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu. Stworzenie trwałych warunków dla poprawy stanu zachowania krajobrazów kulturowych i zabytków oraz ciągłości dziedzictwa kulturowego.

Kierunki działań i działania.

1.1. Ochrona i zachowanie wartości dziedzictwa materialnego:

- rewaloryzacja i rewitalizacja zdegradowanych obiektów i obszarów historycznych,
- zapobieganie niszczeniu cennych obiektów, w tym zabezpieczenia przed pożarem, zalaniem, kradzieżą itp.,
- dbałość o obiekty zabytkowe pozostające w zasobach samorządu województwa,
- wspieranie działań właścicieli i zarządców najcenniejszych zabytków regionu (o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym) w działaniach służących ich utrzymaniu w jak najlepszym stanie,
- ochrona i zachowanie obiektów zagrożonych/szczególnych: architektury drewnianej, dworskiej, przemysłowej, obiektów budownictwa obronnego,
- wypracowanie wspólnie z samorządami lokalnymi programów ochrony zabudowy drewnianej (wiejskiej, małomiasteczkowej i uzdrowskiej),
- tworzenie płaszczyzny współpracy różnych podmiotów na rzecz usuwania zagrożeń systemowych i konfliktów w sferze opieki nad zabytkami,
- stworzenie we współpracy z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków bazy dotyczącej zagrożonych zabytków.

1.2. Ochrona zabytków ruchomych:

- rozwój placówek muzealnych,
- wsparcie prywatnego muzealnictwa,
- ochrona i konserwacja zabytków ruchomych stanowiących element wystroju i wyposażenia (w tym świątyń),
- zapobieganie niszczeniu cennych obiektów, w tym zabezpieczenia przed pożarem, zalaniem, kradzieżą itp.

1.3. Ochrona zabytków archeologicznych:

- identyfikacja zabytków archeologicznych,
- wykonywanie zaleceń konserwatorskich podczas procesów inwestycyjnych,
- ochrona i zachowanie zagrożonych/szczególnych zabytków archeologicznych, cmentarzysk oraz posiadających własną formę krajobrazową.

1.4. Ochrona, dokumentacja i popularyzacja zasobów o szczególnej wartości decydujących o specyfice regionu (najcenniejszych i charakterystycznych):

- podniesienie rangi najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu - rozszerzenie listy miejsc objętych statusem pomnika historii,

³ Załącznik do uchwały Nr 42/12 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 12 marca 2012 r. w sprawie „Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012 -2015”. Program ten stanowi punkt odniesienia dla niniejszego opracowania ze względu na trwające jeszcze prace nad „Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2016 -2019”.

- wspieranie i inicjowanie prac badawczych i dokumentacyjnych najcenniejszych obiektów zabytkowych regionu,
- promocja najcenniejszych i charakterystycznych dla regionu obiektów i obszarów zabytkowych,
- propagowanie i wspieranie działań służących szybkiej aktualizacji i uzupełnienia wojewódzkiej i gminnych ewidencji zabytków,
- promocja i wspieranie wdrażania nowoczesnych standardów badań interdyscyplinarnych; - promocja badań nieinwazyjnych.

1.5. Ochrona i kreowanie krajobrazów kulturowych zachowujących tożsamość kulturową i walory krajobrazowe, w tym komponowanych ciągów zieleni:

- rewitalizacja zabytkowych parków, ogrodów, układów zieleni komponowanej, zabytkowych alei
- identyfikacja najcenniejszych krajobrazów kulturowych województwa (w regionalnych dokumentach planistycznych),
- wspieranie samorządów lokalnych w działaniach dotyczących tworzenia parków kulturowych, - integracja systemów ochrony krajobrazu, przyrody i dziedzictwa kulturowego.

1.6. Kształtowanie i ochrona przestrzeni historycznych miast i wsi:

- kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca,
- rewitalizacja zabytkowych układów ruralistycznych i urbanistycznych, wypracowanie modelu wdrażania lokalnych programów rewitalizacji historycznych założeń urbanistycznych i ruralistycznych,
- rewaloryzacja zabytkowej zabudowy na obszarach historycznych,
- ochrona panoram zabytkowych miast i wsi,
- zachowanie osi widokowych i zapewnienie właściwej ekspozycji zabytków,
- ochrona i rewaloryzacja małej architektury i zespołów zieleni (komunalnej),
- propagowanie wzorców form budownictwa zgodnego z tradycją lokalną,
- dostosowanie nowej zabudowy do warunków krajobrazowych, lokalnych tradycji budowlanych i gabarytów zabudowy historycznej.

1.7. Rewitalizacja historycznych ośrodków życia kulturalnego:

- adaptacja zabytkowych dworów i pałaców na funkcje kulturalne, turystyczne i edukacyjne,
- wspieranie i promocja wydarzeń realizowanych w zabytkowych obiektach (dworach, pałacach, parkach, klasztorach, plebaniach, ośrodkach w zespołach przemysłowych).

1.8. Pielęgnowanie tradycji i lokalnego folkloru w powiązaniu z zasobami dziedzictwa materialnego:

- kontynuacja wsparcia i upowszechniania „ginących zawodów”,
- wspieranie i promocja twórczości artystycznej, ludowej,
- ochrona budownictwa ludowego w miejscu lokalizacji,
- podtrzymanie warunków dla wytwarzania tradycyjnych wyrobów kulinarnych,
- rozwój i promocja skansenów,
- upowszechnianie wydawnictw folklorystycznych (audio i video) wraz z przewodnikami i wydawnictwami o regionie.

1.9. Popularyzacja i zwiększanie dostępności do zasobów dziedzictwa:

- digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego,
- promocja projektów zajmujących się digitalizacją i archiwizowaniem dokumentów i fotografii znajdujących się w rękach prywatnych,
- wspieranie rozwoju nowych form udostępniania zbiorów muzealnych,
- zwiększanie dostępności do zabytków poprzez warunkowanie dotacji do prac w obiektach, zabytkowych od publicznego udostępniania tych obiektów,

- prowadzenie portalu internetowego o wielowątkowym profilu na temat dziedzictwa kulturowego (w połączeniu z informacjami turystycznymi).

Cel 2. Kształtowanie tożsamości regionalnej. Kształtowanie tożsamości regionalnej poprzez wykorzystanie walorów zabytkowych.

Kierunki działań i działania.

2.1. Utrwalanie i kształtowanie świadomości mieszkańców o historii i zasobach dziedzictwa kulturowego, w tym regionalnego i lokalnego oraz budowanie i pielęgnowanie wrażliwości na bogactwo przestrzeni kulturowej:

- wspieranie projektów edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu, w tym dziedzictwo kultury ludowej (m.in. gwarę mazowiecką) wprowadzanie ścieżki edukacji regionalnej na różnych poziomach nauczania,
- kształcenie nauczycieli oraz animatorów życia kulturalnego,
- tworzenie i rozwój ekspozycji regionalnych w instytucjach kultury,
- uwzględnianie w wojewódzkich dokumentach planistycznych, strategicznych i programowych uwarunkowań ochrony regionalnego dziedzictwa,
- wspieranie lokalnych inicjatyw w zakresie tworzenia w obiektach zabytkowych ogólnodostępnych ekspozycji związanych z osobami, wydarzeniami historycznymi i tradycją miejsca,
- wykorzystanie roli uczelni w edukacji społecznej dotyczącej regionalnego dziedzictwa - wsparcie programów badawczych.

2.2. Kształtowanie regionalnej dumy w oparciu o zabytki architektury i budownictwa, krajobraz kulturowy, wydarzenia historyczne oraz działalność wybitnych osób:

- organizacja konkursów dotyczących dziedzictwa i tradycji w celu rozwijania zainteresowań historią i dziedzictwem regionu,
- kreowanie wyobrażeń na temat tożsamości historycznej i kulturowej Mazowsza, z uwzględnieniem specyfiki lokalnej,
- wykorzystanie tożsamości kulturowej jako elementu marketingowego,
- zamieszczanie w internecie wykazu obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków wraz z uzasadnieniem ich wartości zabytkowych.

2.3. Wykorzystanie pamięci historycznej i zasobów dziedzictwa do integracji mieszkańców i stymulowania rozwoju - tworzenie przestrzennych ciągów inicjatyw:

- organizacja inscenizacji ważnych wydarzeń historycznych, zwłaszcza w miejscach i obiektach zabytkowych,
- organizacja imprez (plenerowych) związanych z promocją kultury ludowej oraz kultywowaniem tradycji,
- wspieranie oddolnych inicjatyw dotyczących popularyzacji dziedzictwa regionu.

2.4. Kreowanie ośrodków budowania tożsamości kulturowej regionu (w ramach pasm turystyczno-kulturowych oraz wskazanych w PZPWM):

- stymulowanie aktywności kulturalnej społeczności historycznych miejscowości pełniących ważną rolę w układzie osadniczym oraz wyróżniających się bogactwem zasobów dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego),
- wspieranie stowarzyszeń i grup różnych podmiotów w zakresie zapewnienia im wkładu finansowego do udziału w projektach ukierunkowanych na promocje tradycji lokalnych i regionalnych,
- wykorzystanie bogactwa dziedzictwa kulturowego dla promocji ośrodków budowania tożsamości kulturowej.

2.5. Promocja walorów kulturowych regionu:

- publikacje popularno-naukowe poświęcone elementom dziedzictwa kulturowego regionu np. w ujęciu tematycznym: dziedzictwo przemysłowe, zabytki sakralne, budownictwo drewniane, sztuka ludowa,
- wydawnictwa albumowe poświęcone krajobrazom kulturowym i zasobom dziedzictwa o wyjątkowej wartości (najcenniejsze oraz decydujące o specyfice regionu),
- organizacja konferencji poświęconych dziedzictwu kulturowemu województwa mazowieckiego, - cykle materiałów edukacyjnych i promocyjnych w prasie, radiu i telewizji,
- wdrażanie systemu informacji o dziedzictwie kulturowym regionu,
- wsparcie cyfryzacji i udostępniania w domenie publicznej materiałów promujących walory regionu.

Cel 3. Wzrost społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego regionu. Budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego regionu.

Kierunki działań i działania.

3.1. Stymulowanie działań służących ochronie obiektów zabytkowych i promowanie najlepszych przykładów takich działań:

- promowanie dobrych praktyk w zakresie konserwacji i rehabilitacji obiektów zabytkowych,
- premiowanie działań służących odzyskaniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem,
- organizowanie konkursów dla właścicieli obiektów zabytkowych, promujących właściwą opiekę nad obiektem oraz jego udostępnienie.

3.2. Edukacja społeczeństwa w zakresie praw i obowiązków dotyczących opieki nad zabytkami :

- kreowanie liderów - społecznych opiekunów zabytków,
- szkolenia dla radnych, urzędników, właścicieli i użytkowników zabytków, organizacji pozarządowych, w zakresie opieki nad zabytkami, m. in. przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego,
- upowszechnianie wiedzy o prawach i obowiązkach właścicieli zabytków, organizacja szkoleń dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych,
- stymulowanie aktywnego i świadomego uczestnictwa w działaniach dotyczących rozwiązywania problemów związanych z opieką nad zabytkami np. poprzez organizację warsztatów.

3.3. Stymulowanie i intensyfikacja współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i pozarządowym w działaniach na rzecz edukacji, promocji, podniesienia świadomości o zasobach i potrzebie zachowania dziedzictwa regionu:

- optymalizacja współpracy publiczno-prywatnej w działaniach dotyczących opieki nad zabytkami i rewitalizacji obszarów historycznych, z udziałem społecznych opiekunów zabytków i organizacji społecznych,
- tworzenie finansowych i pozafinansowych mechanizmów współpracy różnych podmiotów działających w sferze ochrony i promocji dziedzictwa regionu,
- włączenie organizacji pozarządowych w działania samorządu województwa służące opiece nad zabytkami.

Cel 4. Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego regionu oraz kreowanie pasm turystyczno-kulturowych. Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego regionu poprzez wykorzystanie zabytków dla funkcji edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych oraz kreowanie pasm turystyczno-kulturowych.

Kierunki działań i działania.

4.1. Wspieranie podmiotów posiadających w swoich zasobach znaczną liczbę zabytków w działaniach służących efektywnemu zarządzaniu obiektami zabytkowymi:

- stymulowanie aktywności w pozyskiwaniu nowych źródeł finansowania prac remontowych i konserwatorskich,
- wypracowanie metod współpracy różnych instytucji (samorząd województwa, samorzady lokalne, służby konserwatorskie) w rozwiązywaniu głównych problemów właścicieli posiadających znaczne zasoby zabytków (instytucjonalnych),
- zwiększanie dostępności publicznej do obiektów pozostających w zasobach właścicieli (w pierwszej kolejności instytucjonalnych).

4.2. Stymulowanie wykorzystania dziedzictwa kulturowego w obszarze przemysłów kultury i czasu wolnego:

- tworzenie warunków dla rozwoju przemysłów kultury opartych na dziedzictwie kulturowym,
- wspieranie i stymulowanie rozwoju turystyki kulturowej (miejskiej, pielgrzymkowej, wiejskiej, sentymentalnej, tematycznej np. industrialnej, archeologicznej),
- współpraca z organizatorami turystyki oraz zagospodarowania czasu wolnego.

4.3. Kształtowanie pasm turystyczno-kulturowych:

- wyznaczanie i promocja szlaków turystyki kulturowej w oparciu o atrakcje krajobrazowo-architektoniczne wzdłuż dolin rzecznych i historycznych linii kolejowych oraz sieć miast historycznych,
- tworzenie liniowych programów rozwoju turystyki w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego,
- organizacja ciągów wydarzeń w miejscowościach położonych na obszarach poszczególnych pasm,
- rozwój europejskich szlaków kulturowych na terenie województwa mazowieckiego,
- wypracowanie systemu identyfikacji obiektów i wskazań kierunkowych – publikacja regionalnych planów i map z umiejscowieniem obiektów włączonych do pasma turystyki kulturowej,
- publikacje promocyjne przygotowane w układzie pasm turystyczno-kulturowych.

4.4. Kreowanie produktów turystyki kulturowej w parciu o tradycje historyczne:

- tworzenie warunków dla kreowania produktów turystycznych opartych o zasoby dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie tras i produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa wiejskiego i kultury ludowej,
- tworzenie tras i produktów turystycznych w oparciu o zabytki i tradycje historyczne (ziemiańskie, rycerskie, militarne, obronne), zasoby dziedzictwa archeologicznego,
- poprawa zagospodarowania istniejących szlaków kulturowych,
- wykorzystanie miejsc związanych z pobytem sławnych osób (malarzy, rzeźbiarzy, pisarzy, naukowców i innych) dla rozwoju turystyki - tworzenie szlaków kulturowych i produktów turystycznych związanych z wielkimi osobistościami Mazowsza,
- stymulowanie samorządów do tworzenia infrastruktury towarzyszącej, zwiększającej dostępność obiektów zabytkowych.

4.5. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego i regionalnego poprzez organizację wydarzeń kulturalno-historycznych w miejscach zabytkowych:

- wykorzystanie obiektów zabytkowych jako scenarii widowisk, spektakli i koncertów,
- rozwój skansenów (w tym archeologicznych), wprowadzanie funkcji związanych z wypoczynkiem, rekreacją,

- propagowanie wykorzystania zadań opieki nad zabytkami dla generowania nowych miejsc pracy. **4.6. Adaptacja obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych:**
 - identyfikacja obiektów pełniących i mogących pełnić funkcje kulturalne, edukacyjne, turystyczne i społeczne, stworzenie katalogu obiektów do adaptacji,
 - wykorzystanie potencjału obszarów i obiektów przemysłowych, obronnych dla ich adaptacji na inne cele z preferencją funkcji społecznych/publicznych,
 - wspieranie tworzenia „sieci” obiektów zabytkowych wykorzystywanych na cele kulturalne.
- 4.7. Propagowanie korzyści płynących z wykorzystania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego dla rozwoju regionalnego i lokalnego:**
- promocja dobrych praktyk w zakresie działań dotyczących rewitalizacji historycznych miast i wsi,
 - propagowanie tradycyjnych technik budowlanych i form architektonicznych,
 - wspieranie rozwoju turystyki (w tym agroturystyki) opartej o zasoby naturalnego i kulturowego dziedzictwa regionu.

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY GĄBIN.

2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE STRATEGII ROZWOJU GMINY GĄBIN⁴

Strategia rozwoju gminy przewidywała m.in.:

1. Rozbudowę bazy turystycznej – zaplecza gastronomicznego i hotelowego
2. Rozwój informacji turystycznej
3. Rozbudowę infrastruktury turystycznej – szlaków pieszych, rowerowych, oznakowania szlaków, punktów widokowych
4. Rewitalizację stref konserwatorskich – odrestaurowanie zabudowy staromiejskiej będącej we władaniu gminy, tworzenie ładu urbanistycznego zgodnego z planem ochrony konserwatorskiej
5. Wspieranie działań organizacyjnych i technicznych w funkcjonowaniu muzeum społecznego
6. Ochronę miejsc pamięci narodowej

⁴ Załącznik do uchwały Nr 137/XXI/2008 Rady Miasta i Gminy Gąbin z dnia 22.10.2008 r..

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY GĄBIN.

3.1. RYS HISTORYCZNY.

Ziemia Gostynińska wraz z Mazowszem wchodziła w skład państwa polskiego od czasów Mieszka I. Miejscowością Ziemi Gostynińskiej, która najwcześniej pojawiła się w źródłach – w latach 1215, 1222, 1230, 1238-1240, 1290-1294 – był Gąbin. Gąbin leżał przy drodze, która łączyła się z ważnym szlakiem handlowym z Torunia do Lwowa. Kościół istniał tu być może już w XII, a nawet XI w. W 1222 r. występuje proboszcz gąbiński Gismarus, prawdopodobnie kanonik kolegiaty św. Michała w Płocku. Pod koniec XIV w. tutejszy proboszcz wiodł z proboszczem gostynińskim spór o dziesięciny z ryb z Jeziora Zdrowskiego. W latach 1497-1499 proboszczem gąbińskim był Maciej Drzewicki, późniejszy arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski.

W dokumencie wystawionym w 1322 r. Gąbin określany jest jako *oppidum* (miasto). W 1425 r. występują w Gąbinie *consules et tota communitas*, co oznacza, że istniała już wówczas wykształcona struktura społeczna wraz z samorządem miejskim. W 1437 r. Ziemowit V książę mazowiecki na Rawie, Gostyninie i Sochaczewie ponownie nadał Gąbinowi prawa miejskie wraz z rozszerzeniem przywilejów, na podstawie których rajcowie miejscy, a nie urzędnicy książęcy, mieli zbierać czynsze od mieszkańców miasta. Wójt gąbiński uzyskał 6 włók ziemi. Na podstawie następnych przywilejów książęcych uzyskanych przez miasto w latach 1437-62 mieszczanie gąbińscy otrzymali zwolnienie od podwód, prawo do wolnego użytkowania puszczy oraz zwolnienie od ceł lądowych i rzecznych. W połowie XV wieku w Gąbinie funkcjonuje Rada Miejska z burmistrzem oraz Ława jako instancja sądownicza. Gąbin bywał czasową siedzibą dworu książęcego. Od XIV w. w mieście osiedlali się Żydzi – w końcu XV w. istniała tu gmina żydowska.

Po śmierci książąt Władysława II i Siemowita IV Ziemia Gostynińska została 14 grudnia 1462 r. wcielona do Korony. Kazimierz Jagiellończyk odebrał na zamku gostynińskim przysięgę na wierność oraz potwierdził wszystkie przywileje i prawa mieszkańców. Gąbin stał się miastem królewskim. Z dotychczasowych dóbr książęcych utworzono starostwa grodowe w Gostyninie i Gąbinie. W Gąbinie powstał w związku z tym sąd grodzki. Ziemia Gostynińska weszła w skład województwa rawskiego i uzyskała prawo wyboru 2 posłów na sejm. Powstały także dwa powiaty, gostyniński i gąbiński, będące jednostkami samorządu terytorialnego i sądownictwa szlachty. Powiat Gąbiński przetrwał aż do początków XIX w.

Po II pokoju toruńskim z 1466 r. i odzyskaniu przez Polskę dostępu do morza otworzyły się dla tutejszej szlachty i kupiectwa duże możliwości rozwoju, związane z nadwiślańskim położeniem powiatu gąbińskiego. Kupcy gąbińscy skupowali od okolicznej szlachty zboże, a następnie spławiali je Wisłą do Gdańska. Natomiast z Gdańska sprowadzali sól, śledzie, korzenie i inne towary zamorskie. W Gąbinie odbywały się cztery doroczne jarmarki, ściągające do miasta kupców i rzemieślników m.in. z Łowicza, Włocławka, Sochaczewa i Warszawy. W 1564 r. w Gąbinie działało prawie 150 rzemieślników, wśród których przeważali piekarze, rzeźnicy, szewcy i krawcy. Miasto miało w tym czasie 2100 mieszkańców i obejmowało 354 domy.

Pomyślny rozwój regionu został przerwany w połowie XVII w. Moment ten stanowił dla Gąbina i okolic, podobnie jak dla całej Rzeczypospolitej, punkt zwrotny. Niestety rozpoczęły się wraz z „potopem” (1655-1660). Miasto zostało wówczas prawie całkowicie zniszczone (pozostało w nim tylko 15 domów i 90 mieszkańców), a prawie wszystkie wsie w okolicach Gąbina zostały spalone. Wiele rodzin chłopskich zostało wymordowanych. We wsi królewskiej Czermno spalono dwór i kościół. Ponowne spustoszenia spowodowała wojna północna, której działania trwały na Mazowszu od 1702 do 1709 r., a w latach 1710-1713 Mazowsze nawiedziła epidemia dżumy. Gąbin był wielokrotnie palony i grabiony, nastąpił upadek rzemiosła i handlu. Skutki tych klęsk były odczuwalne do lat 30. XVIII w. Dopiero długie lata pokoju za panowania Augusta III zapoczątkowały ożywienie gospodarcze. W 1782 r. starosta Józef Mikorski założył w Gąbinie dużą manufakturę sukna, powstała także garbarnia, kierowana przez rodzinę Schneiderów przybyłą z Niemiec.

W II połowie XVIII w. zaczęło rozpowszechniać się na Mazowszu tzw. osadnictwo olęderskie. Kolonizacja ta dotyczyła przede wszystkim terenów zalewowych rzek, m.in. obszaru nad Wisłą pomiędzy Kozienicami i Płockiem. W 1759 r. w Troszynie zawarto kontrakt między dzierżawcą królewskiej Ignacym Cichockim a przedstawicielem osadników. Na jego mocy osadnikom nadano przywileje, m.in. wolny wyrąb lasu na postawienie zabudowań zagrody, a także ich zobowiązano do opieki i doglądania dębów konserwowanych w wodach Wisły. Kolejną wsią zasiedloną przez menonitów było Wymyśle Nowe założone przez Kajetana Dębowskiego w 1781 r. Osadnicy uzyskali 7 lat "wolnizny", czyli zwolnienia od obciążeń na rzecz właściciela.

W wyniku trzeciego rozbioru Polski Mazowsze zostało przyłączone do Królestwa Pruskiego. Klęska Prus w wojnie z Napoleonem w latach 1806-1807 skutkowało m.in. utworzeniem z II i III zaboru pruskiego Księstwa Warszawskiego, w granicach którego znalazło się Mazowsze. W tym czasie Gąbin był największym miastem Ziemi Gostynińskiej i pełnił funkcję stolicy powiatu gostynińskiego. W 1810 r. liczył 1386 mieszkańców.

Klęska Napoleona w Rosji w 1812 r. oznaczała inwazję rosyjską na Księstwo Warszawskie. Okupacja rosyjska trwała do sierpnia 1815 r., kiedy rosyjskie władze wojskowe przekazały władzę administracji Królestwa Polskiego, utworzonego z większej części Księstwa Warszawskiego. Czasy Królestwa Kongresowego były okresem szybkiego rozwoju miasta. W 1822 r. powstała tu osada włókiennicza zasiedlona przez kilkadziesiąt ewangelickich rodzin rzemieślniczych z Prus. Wytwarzane tu sukno eksportowano do Rosji, co było opłacalne ze względu na niskie cła na granicy z Cesarstwem Rosyjskim. W 1827 r. powstała w Gąbinie parafia ewangelicko-augsburska. W tym samym 1827 r. zbudowano reprezentacyjny ratusz (wg projektu Jakuba Kubickiego), co świadczyło o zamożności miasta. W mieście istniała trzyklasowa szkoła elementarna oraz cheder dla dzieci żydowskich. W Gąbinie stacjonował przez pewien czas szwadron 3 Pułku Strzelców Konnych.

29 listopada 1830 rozpoczęło się powstanie listopadowe, którego skutkiem była wojna polsko-rosyjska. Przemarsze i rabunki wojsk rosyjskich doprowadziły miasto i okoliczne wsie do ruiny. Armia Dybicka, która przybyła do Królestwa Kongresowego z pogranicza tureckiego, przywlokła ze sobą epidemię cholery. Po pokonaniu wojsk polskich Królestwo Kongresowe zostało wcielone do Cesarstwa Rosyjskiego jako autonomiczna

provincia. Odbudowę życia gospodarczego utrudniały restrykcje rządu carskiego. W ramach powstaniowych represji znacznie podwyższono cła między Królestwem a Cesarstwem, w wyniku czego większość gąbińskich sukienników przeniosła się do okręgu białostockiego, który wchodził wówczas bezpośrednio w skład Cesarstwa Rosyjskiego. Handel był przeważnie w rękach ludności żydowskiej. W 1832 r. na 155 kupców i detalistów w Gąbinie tylko 3 było narodowości polskiej.

Podczas powstania styczniowego doszło w Gąbinie pod koniec stycznia 1863 r. do potyczki między oddziałem Mielęckiego a rosyjską jednostką, a w okolicach Gąbina doszło jeszcze do kilku innych bitew i potyczek. ponownie wywołało represje rządu carskiego. Na Gąbin trzy razy nałożono kontrybucję. Uwłaszczenie chłopów w 1864 r., wymuszone na rządzie carskim przez powstanie styczniowe, i rozwój samodzielnych ekonomicznie gospodarstw chłopskich stworzyło rynek zbytu dla produkcji rzemieślniczej w Gąbinie. Działały liczne piekarnie, warsztaty garncarskie i stolarskie, specjalizujące się w produkcji malowanych skrzyń do przechowania ubrań i pościeli. Szczególnie silnie rozwinięte było rzemiosło szewskie – pod koniec XIX w. pracowało w Gąbinie około 200 szewców i kamaszników, którzy zbywali znaczą część produkcji garnizonom carskim. W 1894 r. okolice Gąbina dotknęła epidemia cholery i czerwonki, w wyniku której śmierć poniosło wielu mieszkańców. W 1898 r. w Gąbinie powstała Ochotnicza Straż Pożarna. W początkach 1905 r. Królestwo Kongresowe ogarnęły strajki i zamieszki uliczne. W Gąbinie wybuchł strajk szkolny, którego uczestnicy żądali przywrócenia nauki w języki polskim. 26 grudnia tego roku odbył się pochód patriotyczny, ostrzelany przez żandarmerię rosyjską.

I wojna światowa przyniosła załamanie się władzy mocarstw zaborczych na ziemiach polskich. W maju 1915 r. wielka ofensywa austriacko-niemiecka na froncie wschodnim – tzw. ofensywa gorlicka – doprowadziła do wyparcia wojsk rosyjskich z Królestwa Polskiego. W listopadzie 1918 r. Polska odzyskała niepodległość. 11 listopada gąbińskie POW (Polska Organizacja Wojskowa) rozbroiło żołnierzy niemieckich i opanowało miasto i okolice. W czasie tej akcji zginęli Aleksander Rojewski i Edward Wierzbicki. 12 listopada 1918 r. powołano Tymczasową Radę Miejską, której przewodniczącym został Jerzy Tarasowicz, komendant POW w Gąbinie.

Po wojnie w Gąbinie utworzono gimnazjum, odbudowano kościół (zniszczony przez pożar w 1913 r.), a w latach 1923-1927 wybudowano budynek Szkoły Powszechnej. W latach 30. dzięki pomocy pochodzącego z Gąbina ministra spraw wewnętrznych gen. Felicjana Sławoja Składkowskiego wzniesiono Dom Ludowy. W okresie międzywojennym Gąbin pozostawał jednym z największych ośrodków rzemieślniczych na zachodnim Mazowszu – w 1932 r. funkcjonowało tu ponad 500 warsztatów rzemieślniczych, w tym aż 180 warsztatów szewskich. W 1933 r., w związku z rosnącym ruchem turystycznym, rozpoczęto budowę osiedla pod lasem, tzw. Letnisk, powstały także plany budowy sanatorium w Gąbinie, jednak wybuch wojny przeszkodził w ich realizacji. W latach 1937-1938 dokonano elektryfikacji Gąbina.

Podczas kampanii wrześniowej 1939 r. miasto poniosło znaczne straty w wyniku bombardowań niemieckiego lotnictwa. 17 września 1939 r. rozpoczęła się niemiecka okupacja Gąbina. 19 września Niemcy rozstrzelali 6 kolejarzy i jednego policjanta, a pod koniec września – 10 osób. W listopadzie aresztowano 55 Polaków. Powiat gostyniński został włączony bezpośrednio do Niemiec, wysiedlano z niego Polaków do Generalnej

Guberni, a młodzież wywożono na roboty do Niemiec. W latach 1939-1941 z terenu powiatu gostynińskiego wywieziono około 8.000 osób. Ich gospodarstwa przekazywano niemieckim kolonistom przybywającym z Galicji, Wołynia i Besarabii. 15 czerwca 1941 r. dokonano publicznej egzekucji 10 mieszkańców Gąbina i okolic. Początki gąbińskiej konspiracji wiążą się działalnością Antoniego Stańczaka, nauczyciela, który w październiku 1939 r. założył w Gąbinie komórkę wojskowej organizacji Służba Zwycięstwu Polski (SZP). Po reorganizacji polskiego podziemia wojskowego Stańczak kierował gąbińskimi strukturami Związku Walki Zbrojnej (ZWZ), a w 1942 r. został komendantem Armii Krajowej (AK). Gąbińska komórka ZWZ-AK miała duże zasługi w ratowaniu osób uciekających przed Niemcami z terenów włączonych do III Rzeszy, dokonując przerzutów tych osób do Generalnej Guberni. 18 kwietnia 1942 r. Niemcy zlikwidowali getto w Gąbinie, w którym wcześniej zamknęli wszystkich Żydów z Gąbina i okolic. Ponad 2000 Żydów zostało wywiezionych do obozu zagłady w Chełmnie nad Nerem. 18 stycznia 1945 r. Niemcy zostali wyparci z Gąbina przez wojska 2 armii pancernej gen. płk Siemiona Bogdanowa.

Po wojnie przystąpiono do odbudowy miasta, powracali mieszkańcy wysiedleni do Generalnej Guberni i wywiezieni do Niemiec. W latach 1957-1966 wzniesiono dzięki staraniom ks. prałata Stefana Budczyńskiego nowy kościół rzymsko-katolicki. W 1974 r. oddano do użytku w Konstanczynie radiowy maszt nadawczy o wysokości 646 m – w owym czasie najwyższą budowlę na świecie. W styczniu 1981 r. w wyniku powodzi częściowo zalane zostały wsie Dobrzyków, Troszyn, Świniary, Świniary, Wiączemin i pobliskie osiedla.

W latach 1991 – 1992 do Gąbina została doprowadzona woda ze studni głębinowych i rozpoczęto budowę sieci wodociągowej. W 1995 r. wybudowano oczyszczalnię ścieków i zainaugurowano budowę kanalizacji miejskiej, a także rozpoczęto budowę „Osiedla Pisarzy” między ulicą Cmentarną a Rogatkami Czermińskimi. W 1997 r. oddano do użytku dworzec autobusowy, a w 1998 r. pełnowymiarową halę sportową. W 1999 r. powstało z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Ziemi Gąbińskiej oraz gąbińskiego oddziału Związku Piłsudczyków Społeczne Muzeum Ziemi Gąbińskiej im. Sławoja Felicjana Składkowskiego w Gąbinie. W 2000 r. OSP w Gąbinie zorganizowało po raz pierwszy Jarmark Gąbiński. W latach 2001-2003 oddano do użytku szkołę podstawową w Czerminie, gimnazjum w Dobrzykowie oraz pełnowymiarową halę sportową w Dobrzykowie. W 2006 r. w Dolinie Łłowsko-Dobrzykowskiej rozpoczęto zakładanie wodociągów, a w Gąbinie przystąpiono do rewitalizacji starówki w ramach programu SAPARD. W 2009 r. zbudowano w Gąbinie kompleks boisk sportowych w ramach programu „Orlik” oraz rozbudowano przychodnię zdrowia. W 2010 r., na przełomie maja i czerwca, gminę dotknęła powódź, powodując wiele zniszczeń. Konieczna była odbudowa infrastruktury. Otwarto także podstację pogotowia ratunkowego w Gąbinie. W 2011 r. zbudowano salę gimnastyczną w Szkole Podstawowej w Borkach, otwarto szkołę muzyczną I stopnia w Gąbinie. Uruchomiono także sztuczne lodowisko w Gąbinie. W 2011 r. zainaugurował swoją działalność Chór Miasta i Gminy Gąbin. W 2012 r. oddano do użytku place zabaw w Borkach i Dobrzykowie oraz zbudowano w ramach programu „Orlik” kompleks boisk sportowych w Dobrzykowie. W 2013 r. przebudowano miejski plac targowy w Gąbinie oraz uruchomiono po rozbudowie oczyszczalnię ścieków.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY GĄBIN

Układ przestrzenny Gąbina składa się z trzech jednostek urbanistycznych, które obejmuje strefa ochrony zabytkowego układu urbanistycznego:

- osiedla targowego, którego powstanie związane jest z kształtowaniem się czternastowiecznego *oppidum* oraz piętnastowiecznego miasta lokacyjnego; jego centrum stanowi Stary Rynek;
- osiedla targowego skupionego wokół podłużnego Nowego Rynku;
- osiedla klasycystycznego z ok. 1826 r., o regularnym układzie rozwiniętym wokół rynku, który stanowi obecnie park w ul. Stary Rynek

Zabytkowa zabudowa tych jednostek pochodzi z XIX i początku XX w. W centrum obszaru objętego ochroną konserwatorską głównym elementem zabudowy są kamienice oraz obiekty użyteczności publicznej – ratusz, remiza strażacka – natomiast na terenie przyległym dominują parterowe domy typu małomiasteczkowego. Zachowało się tam także kilka dworków i willi oraz parterowe domy drewniane, wśród których część jest w złym stanie. Ciekawym zabytkiem techniki jest młyn przy ul. Warszawskiej.

Do najcenniejszych obiektów zabytkowych Miasta i Gminy Gąbin należą:

Klasycystyczny ratusz (Stary Rynek 16).

Ratusz zbudowany w 1824 r. zastąpił spalony w 1808 r. stary ratusz. Dawny ratusz był budynkiem drewnianym, piętrowym, wzniesionym w drugiej połowie XVII w. na środku Starego Rynku. Projektantem nowego ratusza był prawdopodobnie Jakub Kubicki, który w latach 1826 – 1827 pracował nad przebudową ratusza w Płocku. Na autorstwo Kubickiego wskazują także podobieństwa stylistyczne z innymi projektowanymi przez niego budynkami. Ratusz został wzniesiony na planie prostokąta, na wysokość dwóch kondygnacji, przekrytych blaszanym dachem czterospadowym. Ma dwie fasady – od strony rynku i od strony drogi Warszawa – Płock. Centrum fasady rynkowej stanowi ryzalit wznoszący się na wysokość trzeciej kondygnacji, ograniczonej dwoma profilowanymi gzymsami. Zwieńczeniem ryzalitu jest attyka. Na pierwszym piętrze fasady rynkowej znajduje się wnęka z balkonem. Nad oknami znajdują się półkoliste arkady. Fasadę od strony drogi przecina na osi centralnej wnęka wejściowa obramowana jońskimi kolumnami. Obecnie ratusz stanowi siedzibę Urzędu Miasta i Gminy Gąbin.

Kamienica przy Starym Rynku 6.

Kamienicę zbudowano w 1809 r. W latach 1911-1914 kamienica była siedzibą czteroklasowego gimnazjum, a później Sądu Gminnego. W 1999 r. z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Ziemi Gąbińskiej oraz gąbińskiego oddziału Związku Piłsudczyków powstało Społeczne Muzeum Ziemi Gąbińskiej im. Sławoja Felicjana Składkowskiego w Gąbinie, którego siedzibą została właśnie ta kamienica, będąca miejscem urodzin generała Składkowskiego. W muzeum prezentowana jest wystawa, poświęcona generałowi. Prezentowane na wystawie eksponaty są darem wdowy po generale, Jadwigi Składkowskiej. Wśród nich znajdują się m.in. liczne dokumenty, fotografie, a także rękopis pamiętnika generała Składkowskiego. W muzeum

organizowane są także wystawy czasowe i okolicznościowe. Felicjan Sławoj Składkowski urodził się 9 czerwca 1885 r. Był synem Wincentego, sędziego pokoju w Gąbinie i Anny z domu Wójcickiej. Wincenty Składkowski w wieku 16 lat brał udział w powstaniu styczniowym. Rodzice planowali nadać mu imię Sławoj, jednak wobec sprzeciwu proboszcza ks. Ksawerego Czarnowskiego (w wykazie kościelnym nie było takiego imienia) nadano mu imiona „Sławoj Felicjan”. Felicjan Sławoj Składkowski był lekarzem w legionach Piłsudskiego, uczestnikiem wojny polsko-bolszewickiej w latach 1919-1920. Po przejęciu władzy przez zwolenników Piłsudskiego w wyniku zamachu majowego został komisarzem rządu na Warszawę. W rządach sanacyjnych pełnił funkcję ministra spraw wewnętrznych (trzykrotnie), wiceministra spraw wojskowych, szefa administracji armii. 15 maja 1936 r. został premierem Polski. Funkcję tę pełnił do 30 września 1939 r. Po kampanii wrześniowej został internowany w Rumunii, skąd został ewakuowany do Turcji i w Palestyny. W 1947 r. zmarł na uchodźctwie w Wielkiej Brytanii.

Zespół dworsko-parkowy w Koszelewie

Jednym z najwartościowszych zabytków na terenie gminy jest zespół dworsko-parkowy w Koszelewie, leżący po północnej stronie szosy prowadzącej z Gąbina do Gostynina. W skład zespołu wchodzi dwa dwory, spichlerz, stajnia oraz park dworski. Starszy dwór powstał w pierwszej połowie XIX w. Jest to budynek o wymiarach 10 x 19,4 m, z gankiem wejściowym od strony zachodniej. Przed dworem znajdował się dziedziniec, z którego prowadziły drogi do zabudowań gospodarczych. Leżący na południe od dworu park ograniczały szpalery dębów. Pod koniec XIX w. wybudowano murowane stajnie, spichlerz, a na początku XX w. drugi dwór. Po wschodniej stronie parku został założony staw z wyspą po środku. Przez park przeprowadzono aleje równoległe i prostopadłe do osi dworu. W południowo-zachodnim narożniku parku ustawiono figurę Matki Boskiej. Modernizacja zespołu dworsko-parkowego wiązała się z prowadzeniem tu przez ówczesnych właścicieli, Staichengerów, hodowli koni i bażantów. Po II wojnie światowej we dworach zorganizowano Zespół Szkół Rolniczych, a w 1948 r. zespół dworski zaadaptowano na Dom Rencisty. Obecnie w zespole działa Dom Pomocy Społecznej dla osób starszych.

Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Dobrzykowie

Drewniany kościół parafialny w Dobrzykowie wzniesiono w 1774/75 r. Powstał on z fundacji dziedzica wsi, wojewody witebskiego Józefa Antoniego Sołłohuba, w miejscu zniszczonego kościoła z 1609/1635 r. Pozostałością starego kościoła jest murowana zakrystia. Jednonawowy, orientowany budynek świątyni ma konstrukcję zrębową. Prezbiterium jest zamknięte trójbocznie. Błazany dach jednokalenicowy zwieńczony jest w części frontowej ośmioboczną wieżyczką ze stożkowym hełmem z latarnią. Późnorenesansowe i barokowe wnętrza świątyni przykryte jest stropem kasetonowym. Zakrystia ma sklepienie kolebkowokrzyżowe oraz kolebkowe z lunetą. Chór muzyczny opiera się na dwóch profilowanych słupach. Na belce tęczowej umieszczona jest późnogotycka grupa rzeźb Ukrzyżowania oraz barokowy krucyfiksem. Wyposażenie kościoła składa się z elementów przeniesionych z dawnego kościoła Norbertanek w Płocku. Ołtarz główny pochodzi z początku XVIII w. W ołtarzu malowany na desce obraz

Matki Boskiej z Dzieciątkiem (Pani Dobrzykowskiej) z I poł. XVII w. Kult obrazu sięga zamierzchłych czasów. Już w 1677 r. spisywano łaski w specjalnej księdze. Współcześnie do Dobrzykowa przybywają liczne pielgrzymki z Płocka i okolicznych parafii, szczególnie w dniach głównych odpustów w Zielone Świątki i uroczystość Narodzenia NMP (8 września). W kościele znajdują się ponadto cztery ołtarze boczne (wcześnieobarokowy z I poł. XVII w. i trzy barokowe z XVIII w.), ambona późnorenesansowa z końca XVI w., chrzcielnica z XVI w., stalle z XVIII w., późnorenesansowy świecznik wiszący z końca XVI w. o kształcie głowy jelenia oraz późnogotyckie figury z początku XVI w. Na przykościelnym cmentarzu znajduje się kaplica murowana z I poł. XIX w.

Zbór menonitów w Nowym Wymyśle

We wsi Nowe Wymysle zachował się dawny zbór menonitów. Wcześniejszy budynek zboru spłonął w 1845 roku. Zachowany do dziś zbór powstał w 1864 r. na działce oraz z materiału ofiarowanego przez Michaela Lotera. Podczas I wojny światowej budynek został poważnie zniszczony, lecz dzięki pomocy menonitów z USA odbudowano go w 1924 r. Budynek zboru wzniesiony jest na rzucie prostokąta. Nakryty jest dachem trójspadowym z blachy ocynkowanej. Na zwieńczeniu ściany szczytowej umieszczono żeliwny krzyż. Dekoracje malarskie ścian wewnątrz zboru zostały w znacznej mierze zniszczone. Zbór znajduje się obecnie w bardzo złym stanie. Konieczna jest naprawa dachu i zabezpieczenie otworów okiennych.

Kościół pw. św. Leonarda w Troszynie Polskim

Kościół pw. św. Leonarda w Troszynie Polskim został wzniesiony w 1636 r. Drewniany budynek kościoła ma konstrukcję zrębową, wzmocnioną lisicami. Jest to jeden z najmniejszych i najstarszych kościołów drewnianych Mazowsza. Korpus świątyni jest orientowany, jednonawowy, bez wyodrębnionego prezbiterium, zamknięty trójbocznie. Do boku nawy przylega zakrystia połączona z kruchtą. Nawa przykryta jest blaszanym dachem jednokalenicowy. Dach zwieńczony jest po środku czworoboczną wieżyczką z hełmem blaszanym, na którym umieszczony jest duży metalowy krzyż. Wnętrze nawy nakryte jest stropem płaskim. Chór muzyczny z prospektem organowym wsparty jest na dwóch słupach. Na belce tęczowej wyryta jest data budowy – 1636. Na wyposażenie składają się m.in. późnorenesansowy ołtarz główny, ołtarz boczny oraz ambona. Podczas restauracji kościoła w latach 80. XX w., w trakcie której wymieniono m.in. oszalowanie, nastąpiło częściowe zatarcie cech stylowych budynku.

Szkoła w Nowym Troszynie (nr 42)

Dawna szkoła w Nowym Troszynie (nr 42) zbudowana została ok. 1900 r. jako kolejny obiekt o tej funkcji we wsi. W 1798 r. w tej osadzie olęderskiej powstała pierwsza ewangelicka szkoła początkowa z niemieckim językiem wykładowym. Była prawdopodobnie usytuowana na miejscu obecnej. Zachowana do dziś szkoła to budynek drewniany, usytuowany szczytem do wału przeciwpowodziowego. Stoi przy drodze biegnącej wałem. Zbudowany jest z dębu i topoli, w konstrukcji zrębowo-sumikowołątkowej oszalowanej deskami. Przykryty jest dachem dwuspadowym o

konstrukcji krokwiowo-jętkowej. Budynek jest dwutraktowy, pięcioosiowy, z przechodnią sienią.

3.2.1. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH Z TERENU GMINY GĄBIN WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Lp.	Nazwa zabytku	Adres	data powstania	rejestr nr dec./data
1	Zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa	Dobrzyków	1775	154 z 12.04.1962
2	Zbór Menonitów - dom modlitwy	Nowe Wymyśle 35	1864	154/2014 z 21.02.2014
3	Budynek szkoły podstawowej (obecnie mieszkalny)	Nowy Troszyn 42	1900	306/2014 z 27.03.2014
4	Kościół parafialny pod wezwaniem Św. Leonarda	Troszyn Polski	1636	476 z 20.11.1978
5	Układ urbanistyczny zespół staromiejski w Gąbinie	Gąbin, Stary Rynek	XV-XVII w.	532 z 08.09.1980
6	Ratusz miejski – siedziba UMG Gąbin	Gąbin, Stary Rynek 16	1826	85/417 z 22 03.1962
7	Budynek mieszkalny	Gąbin, Stary Rynek 6	1809	86/418 z 22 03.1962
8	Zespół dworski - dwór I	Koszelew	I poł. XIX w.	92 z 23.03.1962
9	Zespół dworski - spichlerz	Koszelew	I poł. XIX w.	92 z 23.03.1962
10	Zespół dworski - stajnia	Koszelew	I poł. XIX w.	92 z 23.03.1962
11	Zespół dworski - dwór II	Koszelew	pocz. XX w.	92 z 23.03.1962

3.2.2. ZABYTKI NIERUCHOME WŁĄCZONE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Lp.	Obiekt	Czas powstania	Miejscowość	Ulica	Nr
1	Zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa - kapliczka	I poł. XIX w.	Dobrzyków	Kościelna	2

2	Stodoła w zespole dworskim	XIX/XX w.	Dobrzyków	Kościelna	2
3	Budynek gospodarczy w zespole dworskim	XIX/XX w.	Dobrzyków	Kościelna	2
4	Dwór	XIX w.	Dobrzyków	Kościelna	2
5	Zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa - mur z bramą	XIX w.	Dobrzyków	Kościelna	2
6	Kapliczka przydrożna	pocz. XX w.	Dobrzyków	Kościelna	2
7	Zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa - kościół	1774/1775	Dobrzyków	Kościelna	2
8	Układ urbanistyczny - zespół staromiejski w Gąbinie	XV-XVII w.	Gąbin		
9	Kaplica grobowa Rodziny Tarczyńskich na cmentarzu grzebalnym	lata 60. XIX w.	Gąbin	Cmentarna	1
10	Budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Gąbin	Dobrzykowska	2
11	Budynek mieszkalny	Lata 30. XX w.	Gąbin	Dobrzykowska	4
12	Budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Gąbin	Dobrzykowska	6
13	Cmentarz ewangelicki wraz z bramą i ogrodzeniem	1825	Gąbin	Dobrzykowska	30
14	Budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Gąbin	Gostynińska	1
15	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Gąbin	Gostynińska	7
16	Budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Gąbin	Gostynińska	9
17	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Gąbin	Gostynińska	13
18	Budynek Sądu Rejonowego	lata 80. XIX w.	Gąbin	Kościuszki	1
19	Budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Gąbin	Kutnowska	1
20	Budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Gąbin	Moniuszki	1
21	budynek mieszkalny	XIX/XX w.	Gąbin	Nowy Rynek	8
22	Budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Gąbin	Nowy Rynek	17
23	Budynek mieszkalny	poł. XIX w.	Gąbin	Płocka	6
24	Budynek mieszkalny	Koniec XIX w.	Gąbin	Płocka	9
25	Budynek mieszkalny	Lata 30. XX w.	Gąbin	Płocka	16
26	Budynek mieszkalny	1902	Gąbin	Płocka	18
27	Budynek mieszkalny	koniec XIX w.	Gąbin	Stary Rynek	1
28	Budynek mieszkalny	lata 30. XX w.	Gąbin	Stary Rynek	3
29	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Gąbin	Stary Rynek	4
30	Budynek mieszkalny	1809	Gąbin	Stary Rynek	6

31	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Gąbin	Stary Rynek	9
32	Budynek mieszkalny	poł. XIX w.	Gąbin	Stary Rynek	13
33	Budynek straży pożarnej	1927-1938	Gąbin	Stary Rynek	15
34	Ratusz Miejski – siedziba UMG Gąbin	1826	Gąbin	Stary Rynek	16
35	Pastorówka ewangelicka	1828	Gąbin	Topolowa	1
36	budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Gąbin	Topolowa	2
37	Budynek mieszkalny	poł. XIX w.	Gąbin	Warszawska	1
38	Budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Gąbin	Warszawska	4
39	Budynek mieszkalny	II poł. XIX w./budynek w b. złym stanie, konieczne zabezpieczenie obiektu	Gąbin	Warszawska	7
40	Budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Gąbin	Warszawska	15
41	Budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Gąbin	Warszawska	23
42	Budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Gąbin	Warszawska	25
43	Młyn parowy (nieczynny)	lata 20. XX w.	Gąbin	Warszawska	33
44	Budynek mieszkalny	lata 20. XX w.	Gąbin	Warszawska	3/3a
45	Budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Gąbin	Warszawska	32/34
46	Budynek mieszkalny	pocz. XX w.	Gąbin	Warszawska	44a
47	Budynek mieszkalny (zmodernizowany po powodzi w 1981)	1860	Jordanów		15
48	Zespół dworski - brama z ogrodzeniem	XIX/XX w.	Koszelew		2
49	Zespół dworski - park	XIX w.	Koszelew		2
50	czworak	XIX/XX w.	Koszelew		2
51	Zespół dworski - dwór I	pocz. XX w.	Koszelew		2
52	Zespół dworski - spichlerz	koniec XIX w.	Koszelew		2
53	Zespół dworski - stajnia	koniec XIX w.	Koszelew		2
54	Zespół dworski - dwór II	I poł. XIX w.	Koszelew		2
55	Budynek mieszkalny	II poł. XIX w.	Ludwików		12
56	Zbór menonitów	1864/ budynek w b. złym stanie - konieczne zabezpieczenie obiektu	Nowe Wymyśle		19
57	Budynek mieszkalny drewniany; obora rozebrana	1860	Nowe Wymyśle		20
58	Budynek mieszkalny drewniany z oborą	1860, 1890	Nowe Wymyśle		21
59	Budynek mieszkalny drewniany	1860	Nowe Wymyśle		35

60	Kościół ewangelicki (obecnie magazyn)	I poł. XX w.	Nowy Troszyn		36
61	Budynek szkoły podstawowej (obecnie mieszkalny)	1900`	Nowy Troszyn		42
62	Budynek mieszkalny drewniany	pocz. XX w./ budynek w b. złym stanie - konieczne zabezpieczenie obiektu	Nowy Troszyn		57 B
63	Kościół parafialny pod wezwaniem św. Leonarda	1636	Troszyn Polski		

3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Istnieje konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów, na których znajdują się zabytki archeologiczne włączone do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie. Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta, która uznała je za źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego:

- 1) dokładne rozpoznanie, udokumentowanie i popularyzacja zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie (inwestycje, przyczyny naturalne);
- 2) zachowanie dla przyszłych pokoleń jak największej liczby zabytków archeologicznych (możliwych do rozpoznania nowszymi metodami, zwłaszcza nieinwazyjnymi).

OCHRONA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) oraz określenie definicji zabytku archeologicznego i badań archeologicznych zapewniają w szczególności przepisy ww. *Ustawy...: Art. 3, pkt. 4 zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;*

Art. 3, pkt. 11

badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

Art. 6, ust. 1, pkt. 3

Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Art. 31.

1a. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

- 1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo
- 2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego,

jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

2. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

Art. 32.

1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta)

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

3. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i ust. 2, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu.

4. Jeżeli w terminie, określonym w ust. 3, wojewódzki konserwator zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.
5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:
 - 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
 - 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
 - 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.
6. Roboty nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.
7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt 3.
8. Po zakończeniu badań archeologicznych, o których mowa w ust. 5 pkt 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.
9. W przypadku odkrycia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, z wyłączeniem zabytków archeologicznych, w sprawach własności i wynagrodzenia dla znalazcy tego przedmiotu stosuje się odpowiednio art. 189 Kodeksu cywilnego.
10. O odkryciu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego. Przepisy ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3–8 stosuje się odpowiednio.

Art. 33.

1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).
2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.
3. W terminie 3 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 i 2, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionej przedmiotu i miejsca jego znalezienia oraz, w razie potrzeby, zorganizować badania archeologiczne.
4. O znalezieniu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego.

Art. 34.

1. Osobom, które odkryły bądź przypadkowo znalazły zabytek archeologiczny, przysługuje nagroda, jeżeli dopełniły one obowiązków określonych odpowiednio w art. 32 ust. 1 lub w art. 33 ust. 1.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do osób zajmujących się zawodowo badaniami archeologicznymi lub zatrudnionych w grupach zorganizowanych w celu prowadzenia takich badań.
3. Warunki i tryb przyznawania nagród określi, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ustalając rodzaje nagród, źródła ich finansowania i wysokość nagród pieniężnych.

Art. 35.

1. Przedmioty będące zabytkami archeologicznymi odkrytymi, przypadkowo znalezionymi albo pozyskanymi w wyniku badań archeologicznych, stanowią własność Skarbu Państwa. 2. Własność Skarbu Państwa stanowią również przedmioty będące zabytkami archeologicznymi, pozyskane w wyniku poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12.
3. Miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, przypadkowo znalezionych albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych bądź poszukiwań, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 12, określa wojewódzki konserwator zabytków, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum lub innej jednostce organizacyjnej, za jej zgodą.
4. Przekazanie zabytków archeologicznych muzeum lub innej jednostce organizacyjnej może nastąpić w przypadku, gdy jednostka ta zapewni:
 - 1) ich trwałe przechowanie;
 - 2) przeprowadzenie inwentaryzacji i odpowiednich prac konserwatorskich;
 - 3) udostępnianie tych zabytków w celach naukowych.
5. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o cofnięciu oddania w depozyt zabytków archeologicznych, jeżeli muzeum lub inna jednostka organizacyjna nie zapewnia warunków, o których mowa w ust. 4.
6. Na wniosek dyrektora muzeum zabytki archeologiczne, będące w depozycie tego muzeum, mogą być przekazane na jego własność na podstawie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Na terenie Miasta i Gminy Gąbin znajduje się ponad 300 stanowisk archeologicznych. Skupiają się one na terenie Gąbina, Czerмна, Nowego Wymyśla, Ludwikowa, Karolewa, Potrzebnej, Dobrzykowa, Grabi Nowych, Grabi Polskich, Starej Korzeniówki, Borków, Piaski. Zawierają one relikty osad i obozowisk zajmowanych przez ludność kultury pucharów lejkowatych (IV – II tysiąclecie p.n.e.), kultury trzcinieckiej (II tyś. p.n.e.), kultury łużyckiej (około 1350/1300 lat p.n.e. – około 500/400 lat p.n.e.) czy kultury przeworskiej (III w. p.n.e. – V w. n.e.).

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju pod kątem wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego.

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
<p>Bliskość Płocka jako czynnik rozwoju turystyki weekendowej, agroturystyki, rekreacji ruchowej – turystyka piesza, rowerowej, biegów, jazdy konnej</p> <p>Kompleksy leśne przylegające do Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego, sąsiedztwo Jeziora Zadworskiego, położenie nad Wisłą, rezerwat przyrody na łąkach wiślanych</p> <p>Zabytkowy układ przestrzenny historycznego centrum Gąbina</p> <p>Bogata historia Gąbina</p> <p>Spółeczne Muzeum Ziemi Gąbińskiej im. Sławoja Felicjana Składkowskiego w Gąbinie</p> <p>Aktywność środowisk kulturotwórczych: zespoły folklorystyczne, Towarzystwo Miłośników Ziemi Gąbińskiej, Związek Piłsudczyków, Stowarzyszenie Rodzin Katolickich</p>	<p>Zbyt słabe wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki</p> <p>Brak odpowiedniej bazy hotelowo-motelowej i agroturystycznej</p> <p>Słaba sieć pieszych szlaków turystycznych</p> <p>Brak systemu ścieżek rowerowych</p> <p>Zaniedbania w estetyce niektórych stref zabudowy i przestrzeni publicznej gminy</p> <p>Braki w zakresie infrastruktury uniemożliwiające wykorzystanie walorów lokalnego środowiska przyrodniczego i kulturowego</p>	<p>Realizacja programów rozwoju bazy noclegowej, w tym agroturystyki</p> <p>Kontynuacja programu rewitalizacji historycznego centrum Gąbina</p> <p>Promocja walorów kulturowych i krajobrazowych gminy</p> <p>Wykorzystanie środków europejskich dla rewitalizacji oraz promocji dziedzictwa kulturowego gminy</p> <p>Tworzenie programów finansowych umożliwiających właściwe zagospodarowanie niszczących obiektów zabytkowych</p> <p>Wykorzystanie tradycji historycznej dla rozwoju tożsamości lokalnej oraz dla zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy</p> <p>Nastawienie na większą dbałość o przestrzeń publiczną, krajobraz, architekturę w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy</p>	<p>Zagrożenie substancji zabytkowej ze względu na brak remontów i rewaloryzacji</p> <p>zły stan zachowania obiektów drewnianych</p> <p>brak systemu zachęt finansowych do podejmowania remontów i prac konserwatorskich w obiektach włączonych do ewidencji zabytków</p>

5. CELE I DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2018-2022 DLA MIASTA I GMINY GĄBIN

Miasto i Gmina Gąbin ma warunki umożliwiające rozwój turystyki. Atutem jest bliskość Płocka, położenie nad Wisłą, kompleksy leśne położone w północno-zachodniej części gminy oraz sąsiedztwo Jeziora Zdwojskiego. Ważnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi turystyki jest ład przestrzenny oraz dbałość o dziedzictwo kulturowe. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego ma również istotne znaczenie dla kształtowania się tożsamości lokalnej, wzmacniania więzi obywateli gminy z regionem, z którego się wywodzą, z instytucjami gminnymi. Dlatego też dbałość o środowisko kulturowe ma niemałe znaczenie dla zwiększania odpowiedzialności mieszkańców za swoją lokalną ojczyznę.

Ustalone poniżej priorytety, cele strategiczne i wynikające z nich cele operacyjne oraz kierunki działania wyznaczają politykę gminy w zakresie ochrony środowiska kulturowego na lata 2016-2020.

5.1. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE.

PRIORYTET 1. Poprawa stanu zachowania zabytków oraz ładu przestrzennego gminy

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych do stworzenia odpowiednich warunków ochrony środowiska kulturowego

CEL STRATEGICZNY 2. Działania na rzecz poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych

PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i promocja gminy

CEL STRATEGICZNY 1. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i włączenie społeczeństwa gminy w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

CEL STRATEGICZNY 2. Działania na rzecz zwiększenia potencjału turystycznego gminy

5.2. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W „PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY GĄBIN NA LATA 2016-2020” (WRAZ Z TERMINARZEM).

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych do stworzenia odpowiednich warunków ochrony środowiska kulturowego

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- 2) *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*

CELE OPERACYJNE	DZIAŁANIA	TERMINARZ DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY/ PRZEWIDYWANY KOSZT
<p>CEL OPERACYJNY 1.</p> <p>Wykorzystanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innych instrumentów planistycznych jako instrumentu przyczyniającego się do poprawy ładu przestrzennego gminy oraz ochrony zabytków</p>	<p>DZIAŁANIE 1.</p> <p>Opracowanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy uwzględnieniu problematyki ochrony środowiska kulturowego</p>	sukcesywnie	Urząd Miasta Gminy Gąbin – działanie to nie generuje dodatkowych kosztów ponad te, które związane są z opracowywaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
<p>CEL OPERACYJNY 2.</p> <p>Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy</p>	<p>DZIAŁANIE 2.</p> <p>Ujmowanie w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzjach o warunkach zabudowy zapisów o ochronie obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i włączonych do gminnej ewidencji zabytków</p>	sukcesywnie w miarę wydawania decyzji	Gmina Gąbin – działanie to nie generuje dodatkowych kosztów

CEL OPERACYJNY 2. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	DZIAŁANIE 3. Aktualizacja danych Gminnej Ewidencji Zabytków	do maja 2022 r.	Miasto i Gmina Gąbin – koszt ok. 1 000 zł
	DZIAŁANIE 4. Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	do maja 2022 r.	Miasto i Gmina Gąbin – koszt ok. 4 000 zł
	DZIAŁANIE 5. Informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu budowli zabytkowych i ładu przestrzennego w gminie	w obecnej chwili najbardziej zagrożony spośród obiektów rejestrowych jest d. zbór menonicki w Nowym Wymyśle	Gmina Gąbin – działanie to nie generuje dodatkowych kosztów
	DZIAŁANIE 6. Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	maj 2018 r., maj 2020	Miasto i Gmina Gąbin – działanie to nie generuje dodatkowych kosztów
CEL OPERACYJNY 3. Objęcie ochroną prawną szczególnie wartościowych zabytków	DZIAŁANIE 7. Współpraca przy opracowywaniu wniosków do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie najcenniejszych zabytków do rejestru zabytków	sukcesywnie	Miasto i Gmina Gąbin – działanie to nie generuje dodatkowych kosztów

CEL STRATEGICZNY 2. Działania na rzecz poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- 2) *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*

CEL OPERACYJNY 4. Tworzenie programów mających na celu poprawę stanu zachowania i zagospodarowanie obiektów zabytkowych	DZIAŁANIE 8. Remonty i rewaloryzacja zabytkowych obiektów będących własnością gminy	Odnowienia fasady wymaga budynek w Gąbinie przy Starym Rynku 6; do sprawozdania z realizacji niniejszego „Programu...” zostanie załączona lista obiektów i wykonanych prac	Miasto i Gmina Gąbin – koszty te są związane z planowanymi działaniami Gminy, które ujęte będą w poszczególnych budżetach rocznych Gminy
	DZIAŁANIE 9. Działania na rzecz poprawy wyglądu i odpowiedniej aranżacji przestrzeni publicznej	sukcesywnie	Miasto i Gmina Gąbin – koszty te są związane z planowanymi działaniami Gminy, które ujęte będą w poszczególnych budżetach rocznych Gminy
	DZIAŁANIE 10. Zwolnienia z podatku od nieruchomości obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków	na podstawie uchwały Rady Miejskiej – do maja 2018 r. zwolnienie z podatku od nieruchomości (art. 7 Ustawy o podatkach i opłatach lokalnych)	Miasto i Gmina Gąbin– zwolnienie dotyczyłoby ok. 40 obiektów po ok. 150 – 250 zł od obiektu

CEL OPERACYJNY 4. Tworzenie programów mających na celu poprawę stanu zachowania i zagospodarowanie obiektów zabytkowych	DZIAŁANIE 11. Kontynuacja programu rewitalizacji historycznego centrum Gąbina	sukcesywnie	Miasto i Gmina Gąbin– koszty te są związane z planowanymi działaniami Gminy, które ujęte będą w poszczególnych budżetach rocznych Gminy
	DZIAŁANIE 12. Podjęcie starań o dofinansowanie remontów zagrożonych obiektów przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i samorząd wojewódzki	prac ratunkowych wymaga d. zbór menonitów w Nowym Wymyśle oraz budynek w Gabinie przy Starym Rynku 6	Wojewódzki Mazowiecki Konserwator Zabytków, samorząd wojewódzki – dotacje mogą być ustalane oddzielnie w każdym konkretnym przypadku

CEL STRATEGICZNY 3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i włączenie społeczeństwa gminy w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. *podjmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*

	<p>DZIAŁANIE 13. Wprowadzenie do programów szkolnych elementów wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym</p>	do maja 2020 r.	Gmina Gąbin oraz Kuratorium Oświaty – działanie to nie generuje dodatkowych kosztów (w ramach lekcji historii, j. polskiego lub WOS)
<p>CEL OPERACYJNY 5. Zwiększenie wiedzy i świadomości mieszkańców gminy nt. wagi kultywowania tradycji kulturowych regionu</p>	<p>DZIAŁANIE 14. Wprowadzenie pracowników Urzędu Miasta i Gminy Gąbin, Policji, nauczycieli, właścicieli nieruchomości zabytkowych w kwestie związane z dziedzictwem kulturowym gminy i koniecznością jego ochrony .</p> <p>DZIAŁANIE 15. Wspieranie rozwoju Społecznego Muzeum Ziemi Gąbińskiej im. Sławoja Felicjana Składkowskiego w Gąbinie</p>	sukcesywnie	<p>Miasto i Gmina Gąbin – działanie to nie generuje dodatkowych kosztów</p> <p>Miasto i Gmina Gąbin– udostępnianie powierzchni wystawienniczej w kamienicy przy Starym Rynku 6</p>

CEL STRATEGICZNY 4. Działania na rzecz zwiększenia potencjału turystycznego gminy

- 1) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 2) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 3) *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

CEL OPERACYJNY 6. Promocja turystyczna gminy	DZIAŁANIE 16. Opracowanie przewodnika przedstawiającego walory kulturowe i przyrodnicze gminy	do maja 2020 r.	Miasto i Gmina Gąbin– ok. 5 000 zł
	DZIAŁANIE 17. Opublikowanie przewodnika na stronie internetowej gminy	do maja 2020 r.	Miasto i Gmina Gąbin– działanie to nie generuje dodatkowych kosztów
	DZIAŁANIE 18. Opublikowanie przewodnika w wersji papierowej w formacie A6 (4 + 48 stron), kolor	do maja 2020 r.	Miasto i Gmina Gąbin– ok. 5 000 zł
	DZIAŁANIE 19. Wspieranie wydawnictw dotyczących historii i dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie	Miasto i Gmina Gąbin– koszty te są związane z planowanymi działaniami Gminy, które ujęte będą w poszczególnych budżetach rocznych Gminy
	DZIAŁANIE 20. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie oraz innych okazji budzących zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie	Miasto i Gmina Gąbin– działanie to nie generuje dodatkowych kosztów

CEL OPERACYJNY 7. Działania na rzecz rozwoju bazy i infrastruktury turystycznej	DZIAŁANIE 21. Opracowanie programu wspierania agroturystyki	do maja 2018 r.	Miasto i Gmina Gąbin– działanie to nie generuje bezpośrednio dodatkowych kosztów, natomiast wdrożenie programu może je generować
	DZIAŁANIE 22. Wytyczanie i budowa szlaków turystycznych pieszych i rowerowych we współpracy ze starostwem powiatowym	sukcesywnie	Miasto i Gmina Gąbin oraz Powiat Płocki – koszty związane z długością budowanych szlaków

5.3. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.4. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

5.4.1. INSTRUMENTY PRAWNE:

1. Przepisy ustawowe;
2. Programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
4. Wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.4.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

1. Strategia rozwoju gminy;
2. Plany rozwoju lokalnego;
3. Programy rozwoju infrastruktury gminy;
4. Programy ochrony środowiska przyrodniczego;
5. Programy prac konserwatorskich;
6. Studia i analizy, koncepcje;
7. Plany rewitalizacji;
8. Umowy i porozumienia;
9. Kontrakty;
10. Prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
11. Współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
12. Współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego;
13. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
14. Współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.4.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

1. Dotacje;
2. Subwencje;
3. Dofinansowania;
4. Nagrody;
5. Zachęty finansowe;
6. Zbiórki społeczne;
7. Programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej.

5.4.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

1. Pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
2. Edukacja kulturowa;
3. Informacja nt. Znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
4. Współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.4.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

1. Monitoring stanu środowiska kulturowego;
2. Aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia;